

LAUSUNTO

Helsinki 16.11.2017

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta

Viite: Kirjallinen asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 17.11.2017

Asia: HE 123/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2018 indeksitarkistuksista sekä kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

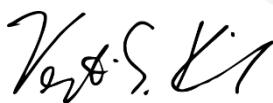
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTEn varsinaisina jäseninä on 224 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja:

erityisasiantuntija Anna Järvinen, puhelin 050 586 5677, anna.jarvinen@soste.fi
pääekonomisti Jussi Ahokas, puhelin 050 308 6870, jussi.ahokas@soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

Indeksijäädytyksestä on syytä luopua

Suomen talous kasvaa valtiovarainministeriön arvion mukaan 2,1 prosenttia vuonna 2018 – vuoden 2017 kasvu on nollakasvun vuosien jälkeen jo 3 prosenttia. Myös työttömyys on lähtenyt laskuun ja sen ennustetaan edelleen vähenevän. Tämä vahvistaa julkista taloutta. Suurella osalla kotitalouksista taloustilanne kohenee työllistymisen, palkankorotusten ja veronalennusten vuoksi. Tässä tilanteessa SOSTE pitää kohtuuttomana esillä olevaa esitystä jättää tekemättä kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotukset ja jäädyttää kansaneläkeindeksi vuoden 2017 tasolle, mikä vaikeuttaa pienituloisimpien ihmisten toimeentuloa.

Valtiovarainministeriö arvioi, että vuoden 2018 talousarvioesitys leikkaa kahdessa pienituloisimmassa kymmenyksessä käytettävissä olevia tuloja, kun taas suurempituloisten tulot kasvavat. Nyt esillä oleva muutos merkitsi esimerkiksi työttömälle kahden aikuisen ja kahden lapsen työmarkkinatukea saavalle kotitaloudelle 56,34 euroa menetystä kuukaudessa verrattuna indeksilain mukaiseen korotukseen. Indeksikorotuksen jäädyttämisen lisäksi pienituloisimpien toimeentuloa heikentävät useina peräkkäisinä vuosina tehdyt etuusleikkaukset ja elinkustannusten kiihtyvä kasvu. Tilanne, jossa toisilla menee yhä paremmin ja huonoimmassa asemassa olevilla yhä huonommin, ei rakenna yhteiskuntaan luottamusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, joita hallitusohjelmalla tavoitellaan.

Tarkemmat perustelut

Pienituloisimpien toimeentuloa vaikuttavat monet toimet

Pienituloisimpien toimeentulo on vaikeutunut jo useamman vuoden ajan monin toimin. Sitä ovat vaikeuttaneet vuosien 2016 ja 2017 sosiaaliturvaetuuksien tason leikkaukset ja useampana vuonna nousseet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut. Vuoden 2018 alussa asiakasmaksuihin tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon normaalit indeksikorotukset. Tämä kurittaa erityisesti pienituloisia ja paljon sairastavia: tulot pienenevät mutta maksut nousevat.

Elinkustannusten kiihtyvän kasvun vuoksi – vuosina 2018–2019 kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 1,5 prosenttia vuodessa – esillä oleva indeksijäädytys heikentäisi etuuksien ostovoimaa kolme prosenttia kahtena seuraavana vuonna. Pienituloisten toimeentuloon vaikuttavat myös elintarvikkeiden hintojennousu sekä asumisen kallistuminen etenkin kasvukeskuksissa. Samaan aikaan asumistukeen suunnitellut enimmäisasumismenojen jäädytys, osa-asunnon normin käyttöönotto ja siirto vuokraindeksistä elinkustannusindeksiin laskevat asumistuen tasoa.

Kun ihminen elää päivästä ja jopa vuodesta toiseen toimeentulon rajamailla, hän ei pysty tekemään suurempia välttämättömiä hankintoja muuten kuin velaksi. Lakiesityksen perusteluissa nostetaan esiin, että Suomessa maksuhäiriöisiä henkilöitä oli vuoden 2016 lopussa 373 100. Joukko on 3 100 suurempi

kuin vuotta aiemmin. Kun parempaa taloustilannetta ei ole esimerkiksi eläkkeensaajilla tai pitkäaikaistyöttömillä näköpiirissä, tilanne kärjistyy entisestään. Pieni- ja keskituloisille kohdistetut veronkevennykset eivät paranna perusturvalla elävien toimeentuloa. Esitetyn indeksijäädätyksen tuomia menetyksiä ei ole tarkoitus myöhemmin kompensoida.

Lakiesityksen yleisperusteluissa tiivistetään osuvasti huomioitavat asiat: ”Indeksileikkausten yhteydessä on otettava huomioon erityisesti tehtyjen ratkaisujen kumuloituvat vaikutukset. Indeksien alennusten toistuessa vuosittain eri etuuksissa, myös vaikutukset kumuloituvat ajallisesti. Tällä tavoin muutokset myös kohdentuvat herkästi samoille henkilöille ja kotitalouksille sekä erityisesti pitkään tiettyjä etuuksia saaville. Lisäksi vaikutukset kumuloituvat myös elämäntilanteiden mukaan. Useita eri etuuksia saavan henkilön osalta jo yksittäisenkin leikkauksen vaikutus kertyy, koska indeksin alentaminen kohdistuu samanaikaisesti useampaan henkilön saamaan etuuteen.”

Suomen perusturvan tasoa ei ole varaa heikentää

Suomen perusturvan taso on herättänyt huomiota kansainvälisesti: Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea antoi 2015 Suomelle huomautuksen riittämättömästä sosiaaliturvaetuuksien vähimmäistasosta. Komitea totesi vuonna 2017 toistamiseen, että työmarkkinatuen taso ei ole Suomessa riittävä. Lakiesityksen yleisperusteluissa todetaan osuvasti, että ”perusturvajärjestelmien kehittämisen osalta on kuitenkin todettava, että Suomen perusturvaetuudet ovat vuodesta 2015 lähtien kehittyneet komitean päätöksen jälkeen pääosin toiseen suuntaan kuin mihin komitean päätös antaisi aihetta. Perusturvaetuuksia alennettiin vuoden 2017 alusta ja niiden määrät on päätetty jäädä myös vuosina 2018—2019.”

Suomi on sitoutunut vähentämään EU2020-strategian mukaan köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien ihmisten määrää 150 000:lla vuoteen 2020 mennessä. Lakiesitys toimii myös tätä tavoitetta vastaan.

Esitys ohjaa sosiaaliturvajärjestelmää väärään suuntaan

Sen lisäksi, että etuuksien indeksikorotuksen jäädäyttäminen vaikeuttaisi entisestään niiden ihmisten toimeentuloa, joka koostuu pitkälti perusturvaetuuksista, se ohjaa sosiaaliturvajärjestelmää väärään suuntaan: yhä enemmän ihmisiä ajetaan toimeentulotuen varaan. Toimeentulotuelta on heikompien kannustimien vuoksi vaikeampi työllistyä. Tällä on negatiivinen vaikutus työvoiman tarjontaan pitkällä aikavälillä.

Ehdotettu muutos myös ohjaa tietyissä tilanteissa ihmisiä eläkkeelle kuntoutuksen sijaan. Hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi kriittisesti kaikkia sellaisia tukijärjestelmiä, jotka ohjaavat työkykyisiä ihmisiä pitkäaikaisiin poissaoloihin työmarkkinoilta.

SOSTE suosittelee sosiaali- ja terveysvaliokuntaa kiinnittämään huomiota lakiesityksen seuraaviin kohtiin:

Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotusten jäädytykset vuosina 2018–2019 aiheuttavat sekä toimeentulo- että kannustinongelmia. Kokonaistaloudellisen arvion pohjalta indeksikorotuksen jäädytyksestä on perusteltua luopua. SOSTE esittää indeksijäädytysten purkamista vuodelle 2018. Tällöin indeksijäädytyksillä tavoitellut 52,3 miljoonan menosäästöt jäisivät saamatta. Myöskään eläketulovähennyksen kautta saatava verotulojen 35 miljoonan euron lisäys ei toteutuisi. Hallituksen kaavailema ansiotuloverotuksen indeksitarkastus pienentää valtion verotuloja 120 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi ollaan toteuttamassa Kiky-sopimukseen liittyviä veronalennuksia. Indeksikorotusten aiheuttamat negatiiviset vaikutukset julkisen talouden tasapainoon voidaan kattaa luopumalla osasta veronalennuksia.